

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת האזינו וחג הסוכות

אבא, תודה!

גיליון מס' 67

הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/האזינו – חג הסוכות

אבא, תודה!

אפשר בהחלט להגיד שזה לא היה הבוקר של יוסי: כאשר ירד מביתו כדי לצאת למשרד, גילה לתדהמתו כי דו"ח על סך 500 ש"ח חיכה לו על שמשות המכונית. 'אוף!' פלט באכזבה. 'על מה 500 ש"ח? זה כמו שני ימי עבודה!'

מסתבר שאתמול בלילה, כשחזר יוסי עייף משמחה משפחתית הוא לא שם לב שהוא חונה באדום לבן ועכשיו הוא גילה זאת בדרך הכואבת. הוא הרגיש איך שהדם אודל מפניו והכעס מטפס במעלה גרוננו. הוא נכנס עצבני למכוניתו והחל לדהור לעבר המשרד, אולם לתסכולו הרב דווקא בשדרה המרכזית והארוכה של העיר נכנס לפניו רכב לימוד נהיגה שנסע באיטיות מחרידה.

יוסי החל לצפור ולהבהב עם האורות אולם כשראה שהנהג אינו מתייחס לאיתותיו, החליט בפזיזות להסתכן בעקיפה פרועה. לא עברו כמה שניות מרגע העקיפה ויוסי שמע את סירת המשטרה המהדהדת ומבקשת ממנו לעצור אחר כבוד בצד הדרך.

הוא ניסה להסביר לשוטרים שהוא לא אשם ועקיפתו הבלתי זהירה נבעה מכך שהוא ממש ממהר לעבודה ושהוא מצפה ממשטרת ישראל לגלות הבנה כלפי מצוקתו. אבל השוטרת מצידה גילתה הבנה רבה למצוקתו ועדיין רשמה לו קנס על סך 1000 ש"ח בגין סיכון התנועה עם הזמנה למשפט. יוסי הרגיש איך שעוד רגע והוא מתפוצץ מרוב עצבים. הוא נכנס למכוניתו, ניסה להירגע וחשב לעצמו, עד כמה נכון הכלל: 'אתה רוצה להצחיק את מי שמנהל את העולם? תכנן תוכניות'. עובדה, הנה הבוקר הוא חשב להגיע

למשרד רואי החשבון שלו מוקדם והוא כבר באיחור של שעה.
כשהגיע סוף סוף לחדרו במשרד, פתח יוסי את החלון, נשם עמוקות
וניסה להירגע מחוויות הבוקר אלא שאז צלצל הטלפון, ועל הקו
הייתה מזכירת בית האבות היוקרתית שבו התאכסן אביו והודיעה
ליוסי שאביו אינו מוכן בשום פנים לאכול את ארוחת הצהריים.
'רק זה מה שחסר לי עכשיו', רטן יוסי בליבו, 'כאילו לא מספיק מה
שעברתי היום, אלא עכשיו אני עוד צריך להתמודד עם אבא שלי?'
'אדוני, אנחנו מבקשים שתגיע כמה שיותר מהר!' ביקשה מזכירת
בית האבות ומיהרה לחזור לענייניה. יוסי עוד המשיך לחשוב מה
לעשות, כשנכנס לחדרו פרופסור דרוושיץ, הבעלים של משרד רואי
החשבון ואמר: 'יוסי, אתה מוכן לקראת הישיבה הגדולה שלנו? עוד
עשר דקות אנחנו מתחילים ואני מצפה שתפגיד שם, שתראה
לחבר'ה של סוכנות הביטוח שאנחנו המקצוענים ושווה לעבוד רק
איתנו. אני סומך עליך כמו תמיד!' קרץ פרופסור דרוושיץ והוסיף:
'אל תאכזב אותי יוסי, עוד נכון לך עתיד גדול כאן בחברה'.
יוסי הרגיש כיצד פורצת לה מלחמת עולם בראשו. מצד אחד אם
לא יגיע לפגישה החשובה שפרופסור דרוושיץ בעצמו הזמין אותו
אליה, הוא יאכזב את הפרופסור ויפגע משמעותית בסיכויי
ההתקדמות שלו בחברה. אולם מצד שני, אבא שלו נמצא במצוקה
ומחכה לו. מה לעשות? בלב כבד ומלא כעס החליט יוסי לנסוע
לבית האבות ולפגוש שם את אביו שסבל מכל מיני בעיות שאנשים
זקנים סובלים מהם, כמו איבוד הזיכרון מדי פעם. הוא הגיע לבית
האבות מתוח, ואיך שראה את אביו יושב על הספסל בגן כשהוא
מסרב לאכול, הוא הרגיש שהוא כבר לא יכול להתאפק ואמר לו
בכעס גדול: 'למה אתה עושה לי את זה אבא, מה הבעיה שלך?
למה אתה לא מסוגל בסך הכול לאכול את מה שמביאים לך!
אתה יודע כמה זמן אני מפסיד בגללך, שלא לדבר על כסף וסיכויי

התקדמות בחברה? זו הפעם האחרונה שאני מגיע בגלל השטויות
שאתה עושה!' צרח יוסי על אביו. אביו של יוסי כבר לא היה צלול
כמו פעם, אולם גם במצבו הנואש, עדיין נשארה לו טיפת כבוד.
דמעות החלו לזלוג מעיניו, והוא ניסה למחות אותן. הוא הסתכל על
בנו ואמר לו: 'לך בני, אסתדר כבר לבד!' והתחיל לחזור באיטיות
לחדרו. 'אבא' צעק אליו יוסי הנבון: 'לאן אתה חושב שאתה הולך?
עוד לא אכלת את האוכל שלך ולא בא לי ששוב פעם הצוות של בית
האבות יזעיק אותי...'. אבל אביו של יוסי כבר הלך לחדרו. כעבור
שתי דקות יוסי ראה את אביו חוזר עם ספר לא מוכר ביד כשהוא
פתוח בעמוד מסוים. מבלי מילים, הוא הגיש ליוסי את הספר ושוב
הסתלק מהמקום, משאיר את יוסי לבד, כשהוא צופה בו כיצד הוא
מדדה לאט חזרה לחדרו. יוסי העצבני והמבולבל פתח את הספר
והתחיל לקרוא: 'יומן אישי. תאריך 1971. היום סירבתי לעבור
במסגרת עבודתי למחלקה אחרת שנמצאת מחוץ לעיר, מאחר
שיוסי הקטן וחסר הישע צריך לעבור ניתוח דחוף באוזניים. בכך
למעשה הפסדתי את הקידום שהובטח לי ואת ההעלאה במשכורת,
אבל תמיד אעשה הכול בשביל בני היקר. בערב ניסיתי להאכיל
אותו במשך שעה וכל מה שהוא הצליח לאכול היה שתי כפיות של
גרבר. נישקתי אותו על כל כפית וכפית וניסיתי להצחיק אותו כדי
להקל על כאבו, לאחר מכן באמצע הלילה יוסי התעורר בבכי מעל
שמונה פעמים. בכל הפעמים הללו חיבקתי והרגעתי אותו ושרתי לו
שיר במנגינה האהובה עליו: 'אבא אוהב אותך מכולם ולא יעזוב אותך
אף פעם' יוסי שלי האהוב נרדם בזרועותיי, כשהוא אוחז את ידי
בחוזקה...'

*

עבור רוב האנשים, הנתניה וההקרבה האין סופית של ההורים שלנו
כלפינו, הינה משהו מובן מאלינו. חשוב שגם כשגלגל החיים ממשיך

להסתובב לו והורינו יצטרכו אותנו, שנדע להיות שם בשבילם באמת
ובאהבה, שנזכור תמיד את כל מה שהם עשו בשבילנו. רק בצורה
כזו נוכל להשתלם במידת הכרת הטוב ולהחזיר להם ולו במקצת,
את כל מה שהם עשו בשבילנו.

*

חכמי המוסר הבקיאים בתורת הנפש אילפנונו כי מי שלקוי במידת
הכרת הטוב, כל בניין עולמו הרוחני פגום ואישיותו מופקעת מכל
מידה טובה ונכונה. לדעתם ללא הכרת טובה, האדם כביכול, אינו
אדם. אדם שבהתנהגותו הוא כפוי טובה לא יבחל בשום אמצעי
העומד בדרכו ובלבד שלא להכיר ולהוקיר טובה למי שהיטיב עמו.
בפרשת השבוע נאמר: "הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם".
אומר הרמב"ן: "העושה טובה חינוך ייקרא 'נדיב', ומשלם רעה למי
שהיטיב עמו ייקרא 'נבל'".

בהמשך דבריו מסביר הרמב"ן גם את המקור הלשוני למילה "נבל":
בלשון הקודש האות ב' מתחלפת באות פ', ונמצא כי "נובל" היינו
"נופל". לפיכך לעלה הנופל מן העץ אנו קוראים עלה נובל, ולכן
בהמה הנופלת לארץ ומתה, קרויה נבלה. אף המשיב רעה תחת
טובה קרוי נבל, בעבור שהוא נופל מבני אדם.

*

אין מי מאיתנו שלא חייב הכרת הטוב למטיבים עמו – בני הבית,
חברים, נותני שירות – כולם מטיבים עמנו, איש איש בדרכו. נזכור כי
הכרת הטוב היא ערך ראשון במעלה, שכדאי להתמסר למענו
ולהשקיע בו את כל הלב, להתמסר לבטאו בכל מחיר שבעולם.
הבה נשקיע בהכרת הטוב, במסירות, ברצון ובשמחה, ונזכה
להשפעה רוחנית טובה, עמה נוסיף ונגמול הכרת הטוב!
הכרת הטוב היא מפתח יסודי בחשיבה היהודית, כי כאשר יהודי
מרגיש ומעריך את חסדי הבורא אליו – הוא שואף לעשות את רצונו

ולקיים את מצוותיו. הבסיס הוא התחושה שמה שיש לאדם אינו מכוחו ועוצמתו, לא מגיע כמובן מאלינו. החשיבה הזו מלווה את היהודי גם ברגשותיו כלפי חבריו ומכריו וכל אדם שהטיב עמו, כי כשאדם מרגיש שדברים לא קורים מעצמם אלא יש מי שמסייע לו – הוא חש את הכרת הטוב גואה בו.

חכמינו הפליגו ואמרו 'הכופר בטובתו של חברו ככופר בטובתו של מקום!' – זו השוואה חסרת תקדים שמעוררת תמיהה: מדוע הכופר בטובת חברו ככופר בטובת המקום? וכי יתכן להשוות בין הדברים? התשובה היא, שהכרת הטוב היא מבחן משותף, לרגשות יהודי כלפי הקב"ה ולהבדיל מכריו. יהודי שמרגיש שכל מה שיש לו נובע מעוצמתו האישית, מכוחו הגדול, מיכולותיו האדירות – הוא כופר בטובת חבריו וכופר בטובת ה', רח"ל, באותה מידה. הוא מרגיש שהכל שלו, מיכולותיו, מעוצמתו. הוא חייב משהו למישהו? הוא צריך לומר תודה על משהו?!

לעומתו, יהודי שחי מתוך מחשבה שכל מה שיש לו אינו משלו, כל מה שזכה לו – הוא רק מחסד הבורא כשחבריו הם לפעמים השליחים להעניק לו את החסד הזה, לבו גואה כל העת בהוקרה, נפשו משוררת כל הזמן בדבקות. הוא חש ומרגיש בעוצמה רבה את חובתו להכיר ולהוקיר טובה, וזה מביא אותו לרצות להתחבר לבוראו, לשאוף להדק את הקשר עם אלוקיו.

*

כתוב במדרש: "לאה תפסה פלך הודיה ועמדו הימנה בעלי הודיה, יהודה – ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני", דוד אמר – 'הודו לה' כי טוב". (בראשית רבה פרשה עא)

לכאורה יש כאן ערבוב של שני דברים – "ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני", פה יהודה לא מודה מלשון תודה אלא הוא מודה בדבר, לעומת זאת דוד זו לשון הודיה – "הודו לה' כי טוב".

כותב "הפחד יצחק": לשון זו של הודיה בלשון הקודש יש בה שני דברים – א. מודה במקצת, מודה בדבר כמו שיהודה הודה על הדבר. ב. הודאה מלשן תודה. צריך לדעת ששני הדברים האלה קשורים, כי אם אדם לא מודה שהדברים לא ממנו אלא מאיתו יתברך, אז הוא גם לא מסוגל לומר תודה. לכן ההקדמה לתודה זה ההודאה, להבין שזה מהבורא יתברך. הבה נעמיק את המבט שלנו בהכרת הטוב כנה לכל מי שגומל עימנו טובה. הבה נחיד את החשיבה ונביע מפורשות את הוקרת ליבנו למי שעשו עימנו טובה. נחנך את ילדינו להכיר טובה למורים, לחברים, למוכר בחנות המכולת, גם לנהג האוטובוס ולכל מי שעושה עמנו טובה... וכך נזכה להרגיל את עצמנו להודות לה' על חסדו הטוב!

*

בתוך שירת האזינו אנו מוצאים פסוק מיוחד: "צור ילדך תשי ותשכח א-ל מחוללך". פירוש הפסוק הוא כך: "צור" – מלשון חוזק, הכוונה לקב"ה. "ילדתך" – זה שילד אותך, שברא אותך. "תשי" – אתה שוכח אותי, מלשון נשיה, שכחה. ומיד בהמשך הפסוק: "ותשכח א-ל מחוללך" – שוב, חזרה בדיוק על אותה המשמעות. הדבר תמוה מאוד: הרי אנו יודעים שהתורה מדויקת להפליא, ומדוע ראתה התורה צורך לשוב ולכפול את אותה המשמעות שוב? המגיד מדובנא שופך אור על שאלה זו, כדרכו, בדרך של משל: אדם אחד שקע בחובות גדולים. בכל יום צבאו על דלת ביתו בצעקות ואיומים נושים רבים, אך לא היה לו מאין לשלם את הסכומים הגדולים. המצוקה הכלכלית הפכה עם הזמן למצוקה נפשית. האדם לא ידע כיצד לצאת מהמצב הנורא אליו נקלע. אחד מבעלי החוב, שהיה גם אחד מחבריו הטובים, הגיע כפעם בפעם לגבות את חובו, אך משראה שחברו עומד לקרוס, השיא לו עצה: כאשר מגיע אליך בעל חוב, עשה

עצמך כמשוגע. בעל החוב יבחין שיש לו עסק עם אדם לא שפוי,
יתייאש מהחוב ויניח לך.

העצה מצאה חן בעיניו, וכך עשה. לא עברו כמה שעות והנה הופיע
נושה בפתח ביתו. מיד עשה עצמו כמשוגע, רקד על השולחן, דיבר
באופן מוזר והביט אל עבר הנושה בפרצופים תמהוניים. הנושה
נדהם, הבין שבעל החוב השתגע, חזר לאחוריו ועזב את הבית.
ראה בעל החוב שהעצה פועלת לטובתו, והחל להתנהג כך
בשיטתיות. כל נושה שפקד את ביתו עמד נדהם מבעל הבית
שהשתגע... והנה, יום אחד, הגיע אותו החבר שנתן לו את העצה.
ראה בעל החוב שהחבר הגיע – וכתמיד, החל להתנהג בשיגעון.
החבר הסתכל עליו ואמר לו: מה קרה לך? הרי אני הוא זה שנתן לך
את העצה להשתגע בפני בעלי החוב, ואיך אתה מעז להשתמש
בעצה הזו נגדי?...

כך, מסביר המגיד מדובנא, התוכחה של משה רבנו לעם ישראל:
"צור ילדך תשי" – מי הוא זה שילד אותך עם תכונת השכחה?
הקב"ה. השכחה היא דבר מבורך במקרים רבים. אם אדם היה כל
הזמן זוכר את כל מה שעבר עליו בחיים, את הצרות והעוולות
שנפגש בהם – הרי שהיה שרוי בדיכאון כל ימיו. אך הקב"ה העניק
לנו את תכונת השכחה, כדי שנוכל להתחדש כל הזמן. והנה, באים
עם ישראל ומשתמשים בתכונה זו נגד הקב"ה: "ותשכח א-ל
מחוללך!" כעת מובן שאין שום כפל בפסוק, אלא סיבה ותוצאה.

*

סמדר הייתה נערה מוצלחת ומוכשרת, ורק דבר אחד העיב על
אושרה: היא הייתה עיוורת. בגיל חודשיים פגע במוחה נגיף והרס
את אזור הראייה. הדבר לא הפריע לה ללמוד בהצלחה בבית ספר
רגיל עם ילדים רואים, וכך היה גם בתיכון ובאוניברסיטה.
אך כאשר סמדר ביקשה להכיר מישהו שאיתו תבנה את ביתה, היא

נתקלה בקשיים. לא כל בחור מוכן להתחתן עם עיוורת, למרות שהיא בחורה טובה ואינטליגנטית.

לאחר כמה שנים מצאה סמדר סוף סוף את האדם המתאים – עוזי, בחור שלמד אף הוא באוניברסיטה. עוזי התפעל ממידותיה הטובות ומאישיותה החיובית, ולא חשב שעיוורתו יפריע להם לחיות באושר. עוזי היה בעל מסור. הוא תמך בסמדר וליווה אותה. הוא ידע שיש דבר אחד שהיא לא מפסיקה לקוות אליו: שייקצא טיפול רפואי שישבי את ראייתה. במשך כל השנים היא התעניינה וחיפשה מחקרים חדשים שעוסקים במחלתה, ועכשיו גם הוא נרתם לחיפוש ולהתעניינות בנושא.

ואכן, יום אחד הגיע עוזי הביתה ובפיו בשורה משמחת: במרכז רפואי אמריקני אחד גילו דרך לטפל במחלה של סמדר. אמנם הסיכויים אינם רבים, אבל בכל זאת יש תקווה. הניתוח היה יקר מאוד, אבל אין דבר חשוב יותר מחוש הראייה. סמדר ובעלה השיגו את הכסף, ונסעו לארצות הברית. במרכז הרפואי נכנסה סמדר לסדרת בדיקות ארוכה וקשה, שנמשכה שבועות ארוכים. לאחר חודשיים נקבע להם תור אצל הרופא שיחליט האם היא מתאימה לניתוח.

המתח היה עצום. כל הלילה שלפני התור עוזי וסמדר לא עצמו עין. סוף סוף עלה הבוקר והם נסעו למרכז הרפואי, לשמוע את גזר דינו של הרופא. כבר מהמשפט הראשון הם הבינו שהמצב לא מעודד. 'הניתוח הסטנדרטי אינו רלוונטי לסמדר', אמר הרופא, 'מכיוון שאזור הראייה במוח כבר התנוון. יש רק פיתרון אחד: להשתיל במוח רקמה חדשה מתורם חי. הבעיה כמובן שהתורם יאבד את ראייתו. תרומות של רקמת מוח מתורמים חיים מגיעות לעיתים נדירות ביותר, וגם אז יש תור ארוך של ממתנים. למעשה אפשר לומר שאין לנו שום פיתרון עבורך, סמדר'.

האכזבה הייתה עצומה. סמדר חזרה עם בעלה למלון, ובכתה במשך ימים ארוכים. כל תקוותיה נגוזו. כל הבדיקות הקשות היו לשווא. הטיסה לישראל הייתה אמורה להיות רק בעוד שבועיים, וסמדר פשוט שקעה בדיכאון. היא לא יצאה מהמיטה בחדר המלון ואיבדה כל טעם בחיים.

יומיים לפני הטיסה, התקשר הרופא לסמדר, ובישר: נס של ממש התרחש! כנגד כל הסיכויים הגיעה תרומה מתאימה מתורם חי, והיא יכולה להיכנס לניתוח עוד היום. אין מילים לתאר את האושר של סמדר, כל הדיכאון חלף באחת. לאחר עשר שעות היא כבר הייתה בחדר ההתאוששות, לאחר הניתוח שהוכתר בהצלחה. אבל רגע לפני שהתחבשות מעיניה הוסרו, אמר עוזי שהוא מבקש לגלות לה משהו חשוב, שהוא לא אמר לה כל החיים: 'תדעי לך שאני עיוור', אמר. סמדר הייתה המומה. עוזי עיוור כל החיים והיא כלל לא הרגישה? הוא כנראה עשה זאת כדי שהיא לא תחוש אומללה שרק עיוור מתחתן איתה. אבל היא לא כעסה עליו. למעשה הוא כלל לא העסיק אותה עכשיו מרוב התרגשות על הראייה שחזרה אליה. היה לה כל כך הרבה מה להשלים... היא רצתה לראות את נופי הארץ הנפלאים שעד היום רק שמעה עליהם... והיו מודיאונים רבים שהיא רצתה לבקר בהם כדי לראות את התמונות והמוצגים... והיו אנשים שהיא רק שמעה את קולם, ועכשיו היא תוכל גם לראותם... את בעלה העיוור היא כמובן לא יכלה לקחת לכל המקומות הללו. הוא הרי לא רואה, אז מה זה יוסיף לו? תוך כמה חודשים חשה סמדר שכבר אין לה שום דבר משותף עם עוזי בעלה. אמנם כאשר היא הייתה עיוורת הוא התמסר לה באופן מיוחד, אבל עכשיו המצב השתנה. בכלל – אולי עדיף לעזוב אותו ולמצוא לעצמה בעל רואה, שאיתו תוכל להשלים את מה שהחסירה עד היום... כשעוזי שמע שהיא מבקשת להתגרש, הוא ביקש לפגוש

בה עוד פעם אחרונה. 'יש דבר שלא התכוונתי לומר לך עד יום מותי', אמר עוזי בדמעות, 'אבל כדאי שתדעי אותו. התורם האלמוני שבזכותו את רואה, הוא אני! כל חיי הייתי רואה, אך כשראיתי כמה את אומללה החלטתי להקריב את מאור עיני למען אושרך. אמרתי לרופא שיוציא ממוחי את הרקמה הדרושה לצורך הניתוח שלך. אם את רוצה להתגרש לא אעצור בעדך, אבל תדעי כל חיך שהיית כפוית טובה כלפי אדם שהעניק לך את מאור עיניו'...

*

לסיום: תובנה חינוכית לסוכות...

הסוכה היא כמו כיתה. המחנך בונה את הכיתה ומעצב אותה... וכמו בסוכה - בכיתה יש הרבה קישוטים, כל קישוט והיופי שלו... המחנך מצייר את הקישוטים, ותולה אותם - מעלה אותם למעלה, כל קישוט ודרך התליה שלו - המחנך נותן לכל תלמיד את מה שהוא צריך כדי לעלות. המחנך מסכך ושומר על התלמידים... וכמו בסוכה - גם בכיתה יש קדושה מיוחדת בגלל התפילה ולימוד התורה.

ויש גם אושפיזין - המלאכים שיורדים ובאים לשמוע את קול לימודם של תינוקות של בית רבן...

כל מחנך צריך לדאוג שכיתתו תהיה נעימה, ושכל ילד ירגיש בה בבית, ושהשהייה בה תעלה את התלמידים לפסגות רוחניות. ארבעת המינים - ישנם כל מיני סוגים של תלמידים, לכל תלמיד יש יכולת שונה, סגנון שונה טבע שונה. מחנך הוא זה שיודע לקחת את כולם ולאגוד אותם יחד. לקחת גם את הלולב - ה"שפיצים"... גם את ההדסים - אלו ה"מוצלחים", גם את הערבות - אלו ש"קשה להם"... לחבר את כולם לאגודה אחת! לצייר ציור יפה עם הרבה גוונים... ואיך עושים זאת? עם האתרוג - עם הלב...

שבת שלום וחג שמח!

**העלון מוקדש
להצלחת התורם וכל משפחתו
ברוחניות ובגשמיות**

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com